

VÍKINGUR SPILAR CHOPIN

Pietari Inkinen, hljómsveitarstjóri
Víkingur Heiðar Ólafsson, einleikari

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

2009/10

aðalstyrktaraðilar

BORGUN

Morgunblaðið

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

.....
Tónleikar í Háskólabíói 25. og 26. febrúar 2010 kl. 19:30
.....

Pietari Inkinen, hljómsveitarstjóri
Víkingur Heiðar Ólafsson, einleikari

.....
VÍKINGUR SPILAR CHOPIN
.....

Frédéric Chopin

Píanókonsert nr. 1 í e-moll (1830)

Allegro maestoso

Romance. Larghetto

Rondo. Vivace

Hlé

Anton Bruckner

Sinfónía nr. 7 í E-dúr (1881-83/1885)

Allegro moderato

Adagio (Sehr feierlich und sehr langsam)

Scherzo (Sehr schnell) –

Trio (Etwas langsamer)

Finale (Bewegt, doch nicht schnell)

Tónleikarnir eru í beinni útsendingu á Rás 1
og síðan aðgengilegir í 4 vikur á www.ruv.is

Vinsamlegast hafið slökkt á farsímum
á meðan tónleikum stendur.

Finnski hljómsveitarstjórinn Pietari Inkinen var skipaður aðalstjórnandi Sinfóníuhljómsveitar Nýja Sjálands árið 2008. Hann hefur hlotið einróma lof fyrir tónleikaferðir sínar með hljómsveitinni, sem og fyrir hljóðritanir þeirra hjá Naxos-útgáfunni. Haustið 2010 heldur hann með sveitina í tónleikaferð um Evrópu þar sem m.a. verður leikið í Vínarborg, Luzern, Genf, Frankfurt og Hamborg ásamt bandarísku fiðlustjórnum Hilarý Hahn, sem einmitt leikur einleik með Sinfóníuhljómsveit Íslands í næstu viku.

Inkinen hefur komið fram sem gestastjórnandi með fjölmörgum hljómsveitum: Dresden Staatskapelle, Gewandhaus í Leipzig, Útvarps-hljómsveitinni í Bæjaralandi, La Scala í Mílanó, Sinfóníuhljómsveit Breska útvarpsins, Sinfóníuhljómsveitinni í Birmingham, og þannig mætti lengi telja. Hann hefur starfað með heimspektum einleikurum á borð við Vadim Repin, Jean-Yves Thibaudet, Pinchas Zukerman og Nikolaj Znaider, og hlaut nýverið mikið lof í tímaritinu *Gramophone* fyrir hljóðritun sína á tónverkum eftir Sibelius.

Inkinen er hámenntaður fiðluleikari og nam hjá Zakhar Bron við tónlistarháskólann í Köln. Hann hefur komið fram sem einleikari með mörgum helstu hljómveitum Finnlands, og lék fiðlukonsert Sibeliusar með Fílharmóníuhljómsveitinni í Helsinki þegar þess var minnst að 100 ár voru liðin frá því hljómsveitin flutti verkið í fyrsta sinn. Hann hefur dregið sig í hlé sem einleikari en leikur enn kammertónlist og hefur m.a. komið fram með Inkinen-tríóinu á tónleikum í Wigmore Hall og St. John's Smith Square í Lundúnum.

Síðan Víkingur Heiðar Ólafsson (f. 1984) lauk námi undir handleiðslu Robert McDonald við Juilliard skólann vorið 2008 hefur hann fengist við margvísleg verkefni í tónlist, ferðast sem einleikari og kammermúsikant, umritað íslensk sönglög fyrir einleikspíanó, haldið meistaranámskeið og komið fram með flytjendum á borð við Martin Fröst og Björk.

Víkingur hefur sérstakan áhuga á samtímatónlist og stefnir að því að panta og frumflytja nýjan píanókonsert á hverju ári. Hann hefur þegar frumflutt Píanókonsert nr. 2 eftir Snorra Sigfús Birgisson (2006) og Processions eftir Daníel Bjarnason (2009) og mun frumflytja fyrsta píanókonsert Hauks Tómassonar ásamt Caput tónlistarhópnum á vordögum. Víkingur hefur enn fremur frumflutt einleiks- og kammerverk eftir Mark-Anthony Turnage, Ólaf Axelsson og Atla Heimi Sveinsson.

Víkingur hefur hlotið fjölda viðurkenninga fyrir leik sinn, m.a. tvívegis Íslensku tónlistarverðlaunin sem flytjandi ársins (2006) og bjartasta vonin (2004), konsertverðlaun Juilliard skólans árið 2008, Íslensku bjartsýnisverðlaunin 2009, auk þess sem honum hafa verið veittir styrkir úr Minningarsjóði um Birgi Einarson, Minningarsjóði Gunnars Thoroddsen, Minningarsjóði Jean Pierre Jacquillat og úr Tónlistarsjóði Rótarý. Víkingur var yngsti flytjandinn í hópi þeirra sem tilnefndir voru til Tónlistarverðlauna Norðurlandaráðs 2009 og er tilnefndur til Íslensku tónlistarverðlaunanna sem flytjandi ársins 2009.

Fyrsti einleiksgeisladiskur Víkings er einnig tilnefndur til tónlistarverðlaunanna í flokki klassískra geisladiska. Framundan er m.a. flutningur á Þriðja Píanókonserti Rachmaninoffs með sinfóníuhljómsveitinni í Turku Finnlandi, flutningur á Processions eftir Daníel Bjarnason með Ulster-hljómsveitinni í Belfast sem tekinn verður upp fyrir BBC og upptökur á nýjum geisladiski. Víkingur hlaut starfslaun listamanna til eins árs árið 2009.

Frédéric Franciszek Chopin (1810–1849) samdi einungis tvo píanókonserta, og báðir eru meðal æskuverka hans. Sá fyrri í f-moll var saminn árið 1829 en er ávallt kallaður „nr. 2“ þar sem hann var gefinn út á prenti síðar en sá í e-moll, sem Chopin samdi vorið og sumarið 1830. Þótt konsertar Chopins njóti ótvíræðrar hylli tónlistarunnenda verður hið sama ekki sagt um gagnrýnendur og fræðimenn sem hafa fundið þeim flest til foráttu; hljómsveitarkafarnir þykja óspennandi, samspilið við einleikarann ekki nógu dramatískt, hljómræn uppbygging er sögð bera vott um vankunnáttu og þannig mætti lengi telja. Þó hljóta flestir

að sammælast um að hér sé óvenjuvel að verki staðið fyrir tvítugan pilt, ekki síst þegar haft er í huga að Chopin hafði fáar fyrirmyndir að slíkum konsertum meðan hann bjó enn í Póllandi. Hann hafði að vísu heyrt píanókonserta eftir John Field og Johann Nepomuk Hummel – og vingast við þann síðarnefnda á tónleikaför hans til Varsjár árið 1828, sem varð líklega kveikjan að verkunum báðum – en konserta Beethovens hafði hann enn ekki heyrt.

Sem tónsmíðaform hafði píanókonsertinn heldur ekki átt neitt sæluskeið síðan Beethoven samdi *Keisarakonsert* sinn árið 1809. Enginn konsert saminn á þeim 20 árum sem liðu þar til Chopin samdi þann í f-moll hefur átt greiða leið á efnisskrá píanista um heiminn. Þó er af nógu að taka: Weber samdi tvo konserta og *Konzertstück* frá 1821, áður nefndir Field og Hummel, Ignaz Mocheles og Frédéric Kalkbrenner sömdu fjölmarga konserta sem allir liggja í þagnargildi. Eitthvað hljóta því konsertar Chopins að hafa til síns ágætis þrátt fyrir allt.

Enda hafa margir píanistar, svo ekki sé minnst á aðra tónlistarunnendur, harmað það að Chopin skyldi ekki semja fleiri slíka eftir að hann komst til fulls þroska sem tónskáld. Hversu spennandi væri ekki að eiga eftir hann „fimmu“ rétt eins og Beethoven lét eftir sig? En ferill Chopins tók óvænta stefnu; hann varð aldrei konsertvirtúós og því var engin sérstök þörf fyrir verk af þessu tagi. Eftir komu hans til Parísar haustið 1831 samdi hann aðeins eitt verk fyrir píanó og hljómsveit – einþáttunginn *Grand Polonaise* – en einblíndi þess í stað á smærri verk sem gætu nýst við kennslu og salon-konserta þar sem aristókratar fjölmenntu ásamt listaelítu borgarinnar. Hann lagði opinbert tónleikahald að mestu á hilluna að undanskildum árvissum tónleikum í Salle Pleyel

TÓNLISTIN Á ÍSLANDI

Sí hefur flutt fyrsta píanókonsert Chopins níu sinnum. Þar af lék Rögnvaldur Sigurjónsson einleik fjórum sinnum: 1958, 1960, 1966 og 1972. Jórunn Viðar flutti konsertinn í Háskólabíói 1962, en síðast lék Domenico Codispoti einleik á tónleikum SÍ árið 2001. Konsertinn tekur um 40 mínútur í flutningi.

---

sem ávallt vöktu mikla aðdáun. E-moll konsertinn hljómaði opinberlega í fyrsta sinn á tónleikum Chopins í Þjóðleikhúsinu í Varsjá, 11. október 1830. Þá var hann um það bil að leggja af stað í tónleikaferð til Vínarborgar og átti ekki afturkvæmt til heimalands síns.

Þótt Chopin hafi búið yfir framúrskarandi tækni er lýríkin allsráðandi í báðum konsertum hans. Í fyrsta þætti e-moll konsertsins heyrast tvö af innblásnustu stefnum tónskáldsins, hið fyrra völdugt en hið síðara eins konar næturljóð; í stað hljómrænu spennunnar sem einkennir til dæmis konserta Mozarts og Beethovens skapar Chopin spennu með því að tefla saman andstæðum stemningum í einleikspartinum, ljóðrænum og virtúósiskum á víxl. Chopin lagði ekki í vana sinn að gefa skáldlegar lýsingar á innihaldi verka sinna, en hann gaf vísbendingu um merkingu annars þáttar í bréfi til vinar síns, Titus Woyciechowski, sem hann ritaði 15. maí 1830: „Hægi kaflinn í konsertinum mínum er rómansa, kyrrlátur kaffi og fullur af eftirsjá; hann minnir á einhvern sem horfir á ákveðinn stað sem kallar fram þúsund glaðar minningar. Þetta er eins konar draumur í tunglskini á fögru vorkvöldi.“ Í lokabættinum kveður við pólskan tón. Hrynur aðalstefsins minnir á *krakowiak*, vinsælan þjóðdans í tvískiptum takti sem er ættaður frá Kraká og nágrenni, og einleikarinn fær fjölmörg tækfæri til að spretta úr spori með glæsilegum tónarunum, rétt eins og vera ber .

VÍKINGUR MÆLIR MEÐ

Þegar ég var tíu ára eignaðist ég fyrsta geisladiskinn minn, tónleikaupptöku Evgeníjs Kissin af báðum píanókonsertum Chopins. Hún er raunar ein frægasta tónleikaupptaka síðustu aldar fyrir þær sakir að hún skaut hinum unga Rússa upp á stjörnuhimininn, en hann var rétt tveimur árum eldri en ég var þá, tólf ára þegar hann lék konsertana. Ég einsetti mér auðvitað að læra þá báða og spila þegar ég yrði tólf ára, lærði byrjunina á e moll konsertinum og lék hróðugur fyrir mömmu og pabba en lagði síðan verkið á hilluna. Og nú, fjórtán árum á eftir áætlun, leik ég fyrri konsertinn í fyrsta sinn á tónleikum, sá seinni bíður enn um stund. Ég mæli að sjálfsögðu með upptöku Kissins af verkunum en af öðrum spámönnum sem standa mér nær alla jafna gef ég Dinu Lipatti og Emil Gilels mín bestu meðmæli, í þessum konsert sem og raunar flestum öðrum verkum tónbókmenntanna.

TÓNLISTIN Á ÍSLANDI

Sinfóníuhljómsveit Íslands hefur þrisvar áður leikið sjöundu sinfóníu Bruckners. Frank Shipway stýrði frumflutningnum á Íslandi árið 1987, Ole Kristian Ruud árið 2000 og Petri Sakari árið 2007. Kammersveit Reykjavíkur lék kammergerð verksins fyrir tíu hljóðfæri undir stjórn Pauls Zukofsky árið 1986. Sinfónían tekur um 70 mínútur í flutningi.

ANTON BRUCKNER

Sinfónía nr. 7

Anton Bruckner (1824–1896) var um margt meðal óvenju-
legri tónskálda 19. aldarinnar, bæði í listsköpun sinni og
persónugerð. Hann fæddist í smáborpi nærri Linz og hóf
feril sinn sem organisti við Florian-klaustrið þar í grennd.
Bruckner var þrjátíu og eins árs gamall þegar hann hóf
tónsmíðanám, og kominn á fimmtugsaldur þegar hann
fluttist til Vínarborgar með það fyrir augum að helga tón-
smíðunum líf sitt. Þar tók hann við kennarastöðu við
Tónlistarháskólann árið 1875. Bruckner þótti sveitalegur
í framkomu alla tíð og var þjakaður af minnimáttarkennd

gagnvart eigin tónsmíðum, sem birtist meðal annars í linnulausum endurgerðum hans
á verkum sínum. Þá var hann einlægur trúmaður á tímum þegar fleiri listamenn sóttu
innblástur í persónulega reynslu en til æðri máttarvalda. Merki þess má heyrna í flestum
verka hans, ekki eingöngu þeim sem samin eru fyrir trúarleg tækifæri.

Síðari hluti 19. aldar einkenndist af árekstrum og illvígum deilum milli tveggja hópa
tónlistarmanna – þeim sem aðhylltust „hreina“ eða „absólút“ tónlist annars vegar, og
forvígismanna hinnar nýju „prógrammatísku“ framtíðartónlistar (*Zukunftsmusik*) hins
vegar. Í fyrrnefnda hópnum voru meðal annars Johannes Brahms og Joseph Joachim
ásamt hinum áhrifamikla gagnrýnanda Eduard Hanslick, en í þeim síðarnefnda voru
Franz Liszt og Richard Wagner í fararbroddi og boðuðu nýja tíma með tónaljóðum
sínum og músíkdrama. Bruckner var ávallt skipað í hóp með Wagneristum enda þótt
tónlist hans byggði að mörgu leyti á allt öðrum forsendum. Hann hafði síður en svo
misst trúna á mátt sinfóníska formsins og höndlaði arfleifð Beethovens með allt öðrum
hætti en þeir Liszt og Wagner. Áhrifa þess síðastnefnda gætir engu að síður víða, enda
dáði Bruckner hann öðrum mönnum fremur og tileinkaði honum þriðju sinfóníu sína.

Þeirri sinfóníu var einmitt afspyrnu illa tekið við frumflutninginn undir stjórn
tónskáldsins sjálfs í Vínarborg árið 1877. Flestir tónleikagestanna yfirgáfu salinn meðan
á flutningnum stóð, en einn þeirra sem hlustaði bergnuminn allt til enda var hinn 17 ára
gamli Gustav Mahler. Hanslick rakkaði verkið í sig í gagnrýni skömmu síðar, sagði að
í verkinu væri „Níunda Beethovens í slagtogi með *Valkyrju* Wagners,“ sem í sjálfu sér
var skarplega athugað, og að „uppbyggingin hefði verið óljós og í lokin hefði verið engu
líkara en Valkyrjurnar hefðu trampað yfir allt saman á hestum sínum“. En fljótlega
eftir ósigurinn með þá þriðju fór allt að ganga betur. Fjórða sinfónían var frumflutt í

EKKI MISSA AF

Í marsmánuði stendur Sinfóníuhljómsveitin fyrir þremur stórtónleikum í tilefni þess að 60 ár eru liðin frá stofnun hennar. Bandaríska fiðlustjarnan Hilary Hahn leikur konsert nr. 1 eftir Prokofiev í næstu viku, þann 18. mars flytur SÍ ásamt Mótettukór Hallgrímskirkju og einsöngvurum hina mögnuðu Upprisusinfóníu eftir Gustav Mahler, og 25. mars stíga Hamrahlíðarkórarnir á svið og syngja kynngimagnaða tónlist Maurice Ravel's við ballettinn um ungu elskendurna Dafnis og Klói.

---

febrúar 1881 við góðar undirtektir og jafnvel gagnrýnendur sögðu verkið sjaldgæfan sigur. Fullur sjálfstrausts gat Bruckner sett tvískrik aftan við sjöttu sífóníu sína og byrjað á þeirri sjöundu í september sama ár.

Sjöunda sífónían hefst á breiðu lýrsku sellóstefti, sem fær liðsauka af horni í upphafshendingunni og síðar lágfiðlum og klarínettu. Fiðlurnar taka við stefinu og tónlistin verður völdugri og hljómmeyri eftir því sem á líður. Annað aðalstef þáttarins heyrir fyrst í klarínettu og óbói, hægt og dreymandi með þokkafullu skrauti. Stefið heillar ekki síður þegar því er snúið á haus, eins og fiðlurnar gera skömmu síðar og stefnir það þá niðurávið en ekki upp. Þetta er tónlist hinna breiðu hendinga, sem stöðvast af og til á mikilfenglegum hljómbreiðum sem iða af innri krafti en eru kyrrstæðar í eðli sínu.

Bruckner samdi hæga kaflann Wagner til heiðurs, en aðdaun hans á Wagner var slík að vinum og fjölskyldu óperuskáldsins þótti nóg um. Í janúar 1883 skrifaði Bruckner hljómsveitarstjóranum Felix Mottl: „Dag einn kom ég heim til mín og fann fyrir miklum trega. Skyndilega fékk ég á tilfinninguna að meistarinn ætti ekki langt eftir ólifað, og þá laust cís-moll stefi hæga kaflans niður í huga mér.“ Wagner andaðist 13. febrúar sama ár og ágóðinn af frumflutningi 7. sífóníunnar fór í að kosta minnisvarða um hann í Vínarborg. Hér notar Bruckner Wagner-túbur, sem hljómuðu fyrst í *Niflungahringnum* og var ætlað að sameina kraft básúnnar og mýkt franska hornsins. Líklega hefur níunda sífónía Beethovens verið fyrirmynd Bruckners hvað formið snerti. Tvö stef heyrast til skiptis, hið fyrra alldrungalegt í cís-moll, hið seinna – eftir fjóra myrka túbutakta – er bjart og undurblítt. Tóntegundin cís-moll kom ekki við sögu í fyrsta kafla svo neinu nam, og þótt hún sé útgangspunktur hæga kaflans kemur Bruckner víða við í hljómrænum skilningi.

Scherzóíð hefst á dularfullum síendurteknum stefjabútum og hornstefi sem verður að mikilfenglegri hendingu. Stemningin er kraftmikil en óróleg, tónlistin stefnir sífellt framávið og er fremur þungbúin þrátt fyrir að kaflaheitið scherzo gefi í skyn gamansaman tón. Miðkaflinn, tríóið, er afslappaðra þótt einnig hér eigi pákurnar það til að grípa inn í með punkteraðan rytman sem einkennir ytri scherzóbættina. Lokabátturinn er um margt sá „léttasti“ af köflum sífóníunnar; líklega hefur Bruckner þótt fyrstu þrír kaflarnir vera nógu þungbúnir og vart á það bætandi að hengja enn einn dramatískan þáttinn aftanvið.

HLJÓMSVEIT Á TÓNLEIKUM 25. OG 26. FEBRÚAR 2010

---

1. fiðla

Sigrún Eðvaldsdóttir
Guðný Guðmundsdóttir
Sif Tulinius
Andrzej Kleina
Zbigniew Dubik
Júlíana Elín Kjartansdóttir
Bryndís Pálsdóttir
Margrét Kristjánsdóttir
Una Sveinbjarnardóttir
Olga Björk Ólafsdóttir
Hildigunnur Halldórsdóttir
Martin Frewer
Lin Wei
Rósa Guðmundsdóttir

2. fiðla

Greta Guðnadóttir
Ari Þór Vilhjálmsson
Christian Diethard
Dóra Björgvinsdóttir
Þórdís Stross
Kristján Matthíasson
Margrét Þorsteinsdóttir
Mark Reedman
Ólöf Þorvarðsdóttir
Pálína Árnadóttir
Roland Hartwell
Sigurlaug Eðvaldsdóttir

Víóla

Helga Þórarinsdóttir
Þórunn Ósk Marinósdóttir
Herdís Anna Jónsdóttir
Þórarinn Már Baldursson
Kathryn Harrison
Svava Bernharðsdóttir
Guðrún Hrunn Harðardóttir
Guðrún Þórarinsdóttir
Eyjólfur Alfreðsson
Sarah Buckley

Selló

Bryndís Halla Gylfadóttir
Sigurgeir Agnarsson
Margrét Árnadóttir
Sigurður Bjarki Gunnarsson
Bryndís Björgvinsdóttir
Ólöf Sesselja Óskarsdóttir
Inga Rós Ingólfssdóttir
Lovisa Fjeldsted
Hrafnkell Orri Egilsson

Bassi

Hávarður Tryggvason
Páll Hannesson
Dean Ferrell
Jóhannes Georgsson
Richard Korn
Þórir Jóhannsson

Flauta

Hallfríður Ólafsdóttir
Martial Nardeau

Óbó

Daði Kolbeinsson
Matthías Nardeau

Klarinett

Einar Jóhannesson
Sigurður I. Snorrason

Fagott

Rúnar Vilbergsson
Hafsteinn Guðmundsson

Horn

Joseph Ognibene
Emil Friðfinnsson
Laszlo Czenek
Lilja Valdimarsdóttir

Wagnertúba

Stefán Jón Bernharðsson
Þorkell Jóelsson
Anna Sigurbjörnsdóttir
Sturlaugur Jón Björnsson

Trompet

Ásgeir Steingrímsson
Eiríkur Örn Pálsson
Guðmundur Hafsteinsson

Básúna

Oddur Björnsson
Sigurður Þorbergsson
Jessica Buzbee
David Bobroff, bassabásúna

Túba

Tim Buzbee

Þákur

Frank Aarnink

Slagverk

Steeff van Oosterhout
Árni Áskelsson

samstarfsaðilar

LITRÓF-HAGPRENT

EXTON
LIÓS / HLJÓÐ / MYND

Sónata í A fyrir bragðlaukana

*Komdu á Skrúður áður en
þú ferð á tónleikana
og kvöldið verður ógleymanlegt.*

Skrúður
bistro • restaurant • bar

Hótel Sögu / S: 525 9970 / www.skrudur.is

Stórfengleg afmælishátíð

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

60 ÁRA AFMÆLISTÓNLEIKAR SÍ

Fim. 18.03.10 » 19:30

• Hafliði Hallgrímsson:

Norðurdjúp (alheims frumflutningur)

• Gustav Mahler: *Sinfónía nr. 2*

Rumon Gamba hljómsveitarstjóri

Hillevi Martinpelto einsöngvari

Sarah Connolly einsöngvari

Mótettukór Hallgrímskirkju

Hörður Áskelsson kórstjóri

Á hátíðartónleikunum verður Sinfónía nr. 2 eftir Gustav Mahler, einnig kölluð „Upprisusinfónían“, flutt af rúmlega tvö hundruð flytjendum, þar á meðal tveimur heimsfrægum söngkonum. Þá verður flutt stórglæsilegt nýtt verk eftir Hafliða Hallgrímsson.

Tryggðu þér miða á þessa einstöku tónleika á www.sinfonia.is eða í síma 545 2500.

„Sinfónía þarf að vera eins
og heimurinn. Hún þarf að
innihalda allt.“

Gustav Mahler

